

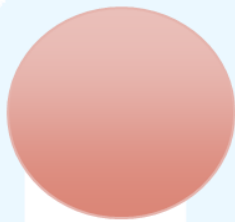
نسبت های چهارگانه

اگر رابطه‌ی دو مفهوم کلی را از لحاظ مصادیقشان مقایسه کنیم، چهار حالت امکان وقوع دارد:

۱) **تساوی:** زمانی که مصادیق دو مفهوم کلی کاملاً برابر باشد، مانند: انسان و متفکر، مثلث و سه ضلعی

اگر نسبت مصادیق دو مفهوم تساوی باشد می‌توان گفت:

انسان و متفکر

دو دایره ی منطبق

۱- هر انسانی متفکر است.

(بعضی انسان‌ها متفکر هستند)

۲- هر متفکری انسان است.

(بعضی متفکرها انسان هستند.)

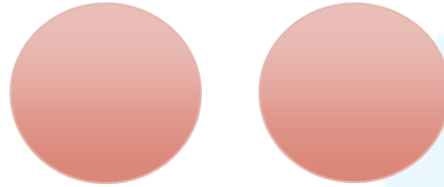
۲) **تباین:** زمانی که هیچ اشتراکی میان مصادیق دو مفهوم کلی برقرار نباشد، مانند: انسان و اسب، مثلث و دایره.

اگر نسبت مصادیق دو مفهوم تباین باشد می‌توان گفت:

- ۱- هیچ انسانی اسب نیست. ۲- هیچ اسبی انسان نیست.

اسب

انسان

دو دایره ی متباین
(ناسازگار)

۳) **عموم و خصوص مطلق:** زمانی که یک مفهوم عام‌تر، تمام مصادیق مفهوم

خاص را در بر بگیرد. مانند: ایرانی و آسیایی، انسان و حیوان، آهن و فلز.

اگر نسبت مصادیق دو مفهوم عموم و خصوص مطلق باشد می‌توان گفت:

- ۱- هر ایرانی آسیایی است. ۲- بعضی آسیایی‌ها ایرانی نیستند.

۳- بعضی آسیایی‌ها ایرانی هستند.

آسیایی

دو دایره ی متداخل
(یکی درون دیگری)

منطق

۴) عموم و خصوص من وجه: زمانی که دو مفهوم دارای مصادیق مشترک باشند اما هریک از آنها مصادیقی نیز دارند که در دیگری وجود ندارد؛ مانند: ایرانی و دانش‌آموز.

اگر نسبت مصادیق دو مفهوم عموم و خصوص من وجه باشد می‌توان گفت:

۱- بعضی ایرانی‌ها دانش‌آموز هستند.

۲- بعضی ایرانی‌ها دانش‌آموز نیستند.

۳- بعضی دانش‌آموزان ایرانی هستند.

۴- بعضی دانش‌آموزان ایرانی نیستند.

مدرسه مجازی آینو

۲ نکته‌ی مهم:

۱- نسبت‌های چهارگانه تنها میان مصادیق دو مفهوم کلی برقرار است و اگر یکی از دو مفهوم جزئی باشد یا هر دو مفهوم جزئی باشند، میان آنها هیچ یک از نسب اربع برقرار نیست؛ مثلاً میان حسن و علی هیچ یک از نسب اربع برقرار نیست و همچنین میان کوه و کوه دماوند هم هیچ یک از نسب اربع برقرار نیست؛ زیرا کوه دماوند جزئی است.

۲- میان اجزاء و مواد سازنده‌ی یک شیء با خود آن شیء نسبت «تباین» وجود دارد؛

مانند:

چرخ و ماشین، انسان و دست، ماست و شیر، فلز و میز

مدرسه مجازی آینو